

TÜRK-ALMAN MİMARLIK İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA BERLİN’DE TÜRK BÜYÜKELÇİLİK BİNASI¹

MURAT ERDAL DERE*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Geliş Tarihi: 10.11.2021

Kabul Tarihi: 25.11.2021

Atf Bilgisi: Dere, M. E.
(2021). Türk-Alman Mimarlık İlişkileri Bağlamında Berlin’de Türk Büyükelçilik Binası.
HARS AKADEMİ, 4 (8), 446-488.

Öz

Devletler, kuruluşlarından itibaren var olduklarını gösterebilmek ve uluslararası alanda taraflıklarını kabul ettirmek için işe diplomasiye yönelerek başlamışlardır. Diplomasi bir anlamda taraflar (devletler) arası anlaşma esasına dayalıdır. Başlangıçta devletler, elçiler marifetiyle kısa süreliğine muhatap devletlerle ilişkiler kurmuş ve bu durum yerini XVII. yüzyılın sonlarına doğru daimî elçilere bırakmıştır.

Daimî elçinin sürekli muhatap olduğu devlet merkezinde kalmasıyla adı ister sefarethane ister büyükelçilik ve isterse kançılara olsun diplomatik misyonu yürütebilmek için bir mekâna ihtiyaç duyulmuştur.

Çalışmamızın amacı; dış misyon temsilcilik yapısı için günümüz şartlarından hareketle asgari ölçülerde bir mahal listesi sunmak ve Türk temsilciliğinin bulunacağı ülkenin iklimi ve topoğrafik şartlara uygunluğu, tasarlanacak ülke mimarisi ile kendi mimari kültürümüzden neşet eden yapı elemanlarının uyumuyla yeni bir mimari yorumunun gelişmesine katkı sağlamak için hazırlanmıştır.

¹ Bu makale “Diplomarbeit: Türkische Botschaft Gebäude in Berlin” adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

* Dr. Murat Erdal DERE, Muğla, muraterdaldere@gmail.com ORCID: 0000-0001-6943-127X.

Bunun haricinde gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminde Almanca Konuşan Mimarlar ve Almanya'da eğitim gören ve Türk mimarlara değinilmiştir. Burada güdülen amaç ise; iki ülke arasında tarihi ilişkinin sadece mimari boyutuna değinmek olmayıp, diğer alanları da kapsayacak şekilde araştırmalara konu olmasına sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Mimari, Sefarethane, Büyükelçilik Binası, Kaççılara, Mimari Tasarım.

TURKISH EMBASSY BUILDING IN BERLIN

*MURAT ERDAL DERE**

RESEARCH ARTICLE

First Received: 10.11.2021

Accepted: 25.11.2021

Citation: Dere, M. E.
(2021). Turkish Embassy
Building In Berlin. HARS
AKADEMİ, 4 (8), 446-488.

Abstract

In order for the states to exist since their establishment, they have shown their presence in the international arena by turning to diplomacy and being a party. Diplomacy, in a sense, is based on an agreement between the parties. In the beginning, states established relations with the interlocutor states for a short time by means of ambassadors, and this situation was replaced by permanent ambassadors towards the end of the 17th century.

Since the permanent envoy remained in the center of the state, where he was constantly dealing with, a building was needed for the diplomatic mission, whether it was called the embassy, the embassy or the chancellery. The aim of our study is to create a minimum size list of locations for the foreign mission representation structure based on today's conditions and to contribute to the development of a new architectural interpretation in the context of blending architectural elements from our own architectural culture with the architecture of the country where the Turkish representative will be located, suitable for the climate and geographical conditions of the country. Apart from this, German-Speaking Architects and Turkish architects who were educated in Germany in both the Ottoman and Republican periods were mentioned.

* Dr. Murat Erdal DERE, Muğla, muraterdaldere@gmail.com ORCID: 0000-0001-6943-127X.

Murat Erdal Dere, Türk-Alman Mimarlık İlişkileri Bağlamında Berlin'de Türk Büyükelçilik Binası, Aralık 2021 / 8. 446-488

The purpose pursued here is; The aim is not only to touch on the architectural dimension of the historical relationship between the two countries, but also to ensure that it is the subject of research to include other fields.

Keywords: Architectural, Embassy, Embassy building, Chancery, Architectural design.

GİRİŞ

Berlin Teknik Üniversitesindeki diploma tezi konumuzun Türk Büyükelçilik Binası olmasının sebebi, Berlin’in yaklaşık yarım asır sonra yeniden başkent olmasından kaynaklanmaktadır. Zira soğuk savaşın bitmesinin başlangıcı meşhur ‘*Utanç Duvarı*’ olarak bilinen Berlin Duvarı’nın yıkılması olup, sonucu da Batı Almanya olarak bilinen Bundesrepublik Deutschland’ın (BRD; Almanya Federal Cumhuriyeti) Doğu Almanya olarak bilinen Deutsche Demokratische Republik’i (DDR; Alman Demokratik Cumhuriyeti) 3 Ekim 1990 yılında barışçıl yollarla kendisine ilhak etmesiyle sonuçlanmıştır. Bu iki devletin birleşmesinden yaklaşık bir yıl sonra yani 20 Haziran 1991’de Federal Meclis, başkenti mevcut başkent Bonn şehrinden Berlin’e oy birliği ile taşıma kararını almıştır. Bu karar doğrultusunda başkent hemen taşınamayacağından, bir süreliğine mevcut başkent Bonn ile Berlin arasında çifte başkentlik durumu yaklaşık dokuz sene sürmüştür ve süreç nihai olarak 1999 yılında tamamlanmıştır.

Berlin bu süreç içerisinde hem diplomatik hem yapısal bir hareketliliğe bürünmüştür. Zira neredeyse her devlet kendi büyükelçilik binası için ulusal veya uluslararası mimari yarışma projelerini başlatmış ve kısa sürede netice alarak kendi mekânsal kurgularını Başkent Berlin’e yansıtma çabalarına girmişlerdir. Çok az ülke taşınacakları eski tarihi yerlerine dönebilmiştir ve bu ülkelerden biri de Türkiye’dir. Türkiye Diplomatlar Bölgesi olarak bilinen ve Osmanlı Devleti’nden kalan Tiergartenstraße 9² adresindeki parselde tekrar taşınmıştır. II. Dünya Savaşı esnasında yıkılan Osmanlı Sefarethanesi, 1892 yılında inşa edilmiş ve 1929 yılından itibaren Türkiye Cumhuriyeti Devleti Büyükelçilik Binası olarak 1943’te yıkılıncaya dek kullanılmıştır.

1. DİPLOMATİK ALANDA TÜRK-ALMAN İLİŞKİSİ

Türk-Alman diplomatik ilişkilerine geçmeden evvel diplomasinin tanımı ve tarihine kısaca değinmek faydalı olacaktır.

² Günümüzde Tiergartenstraße 19-21 (Osmanlı döneminde sokak numarası 9 iken günümüzde 19-21 olmuştur)

Diplomasiyi terim olarak Yasemin Aktaş kısaca şu şekilde tarif etmektedir; “Diplomasinin kökenini oluşturan diploma, Grekçe kökenli bir kelime olup ikiye katlanmış kâğıt anlamına gelmektedir. Latince Tavsiyenâme anlamına gelen diploma, eski Yunan toplumunda “iki levha arasına yazılmış hukuk akdi” olarak tarif edilirken Roma İmparatorluğu’nda askerlik yapan kişilere ayrıcalıklar tanıyan belgeyi ifade etmek için kullanılmaktaydı.”³

Diplomasi teriminin Arap dilinde karşılığı; “Arapça karâr kökünden türeyen takrîr sözlükte “yerleştirmek, kararlaştırmak” anlamına gelir. Diplomasi terimi olarak bir işi veya konuyu yazılı şekilde ilgili mercilere bildiren belge türünü ifade eder.”⁴

Diplomasinin başlangıçta haber getiren-götüren, yani tek yanlı ve geçici olarak başladığını Seda Karagöz yüksek lisans tezinde kısaca şu şekilde değinmektedir; “Tarihte ilk diploması, tek yanlı ve geçici olan diplomasıdır. Bu diploması biçiminde diplomatlar, daha çok diplomatik dokunulmazlıkları olan haberciler olarak görülmüştür. Bizans İmparatorluğu’nda hatip diplomatlar yerine gözlemci diplomatlar ortaya çıkmış ve diploması, Rönesans’la birlikte İtalya’da varlığını sürdürmüştür.”⁵

İbrahim Kalın ise; *Ben, Öteki ve Ötesi* adlı eserinde Osmanlı’nın doğu Avrupa’daki komşusu ve hasmı olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ilişkisini kısaca aşağıdaki şekliyle açıklayarak tarihe kayıt düşmektedir; “17-18. yüzyıllarda Osmanlı ve Habsburg İmparatorlukları arasında ilişkiler yoğunluk kazanmıştır. Bu bağlamda da Osmanlılarla daha verimli ilişkiler kurabilmek adına Habsburg Hanedanı’nın İstanbul’a Türkçe öğrenmeleri için elçi ve tüccar göndermesi ilk diploması örneklerindedir.”⁶

³Yasemin Aktaş, Türkiye Selçuklu Devleti’nin Diploması Tarihi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, 2015, s. 21-22.

⁴Mübahat Kütükoğlu, Takrir Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, 39. Cilt, 2010, İstanbul, s. 471.

⁵Seda Karagöz, Stratejik İletişim Yöntemi Olarak Kamu Diploması ve Medyanın Rolü. T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, s. 8-9.

⁶İbrahim Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, İslam Batı İlişkileri Tarihine Giriş, İstanbul: İnsan Yayınları, 2016, s. 280.

XVII. yy. sonlarında dönemin devletleri birbirleri ile hızlı irtibata geçmek için ülkelerini temsilen elçi tayin etmeye başlamışlardır. Atanan elçiler devletlerini atandıkları ülkede temsil etmişler ve bu elçilerin tüm masraflarını misafir olduğu ülke karşılamıştır. Atanan ve ülkede misafir olan elçilerin yetkileri çok geniş olmakla birlikte iki ülkenin -varsa- sorunlarına diplomatik çözüm üretmekle vazifelendirilmişlerdir.

Bu şekilde başlayan devletler arası diplomasi tarihinin günümüze gelindiğinde de işlevi değişmemiş, elçiler gerek devleti temsil etmeleri gerekse iki ülke arasında başta ekonomi olmak üzere birçok bağın kurulmasında öncülük etmişler ve hâlâ etmektedirler.

Almanya ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişki; siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel bağlara dayanan uzun bir tarihi geçmişe dayanmaktadır. Bu tarihi ilişkiler sebebiyle Türk Büyükelçiliği önemli bir rol oynamaktadır. Bu görev aynı zamanda sadece başkent Berlin'de yaklaşık 150 bin vatandaşımızın yanında tüm Almanya'da yaklaşık 2,5 milyon vatandaşımızın temsilini de içermektedir. Bu bağlamda Türk kültürünün tanıtılması yanında Türk Büyükelçilik Binası hem varlığımızı mekâna yansıtması hem de iki devlet ve millet arasında bir köprü kurmasını temsil etmektedir.

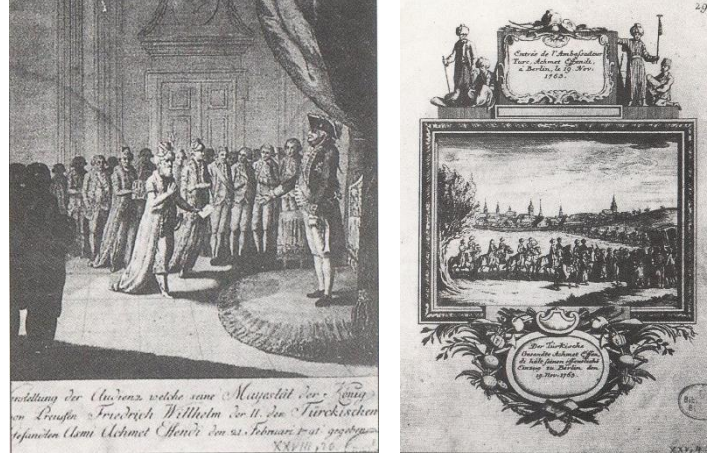

Resim 1; Kasım 1763/ İlk Osmanlı Elçisi Resmi Ahmed Efendi'nin Berlin'e gelişini temsil eden resim.⁷

Berlin'e 1763'te on beş kişilik bir heyetle gelen ilk Türk Büyükelçisi Resmi Ahmed Efendi'dir⁸. Böylelikle Osmanlı'nın Prusya ile ilk diplomatik teması başlamıştır.

⁷ Gültekin Emre, 300 Jahre Türken an der Spree, Önel Verlag, 1997, Köln, ISBN: 3-929490-30-7, s. 10-11.

⁸ Ahmed Resmi Efendi (1700-1783) Girit Resmo adasında doğmuş, Selanik, İstanbul ve Gelibolu'da görevlerde bulunmuş, daha sonra kethüdalıklarda ve dış işlerinde çalışmıştır. III. Mustafa'nın tahta çıkmasıyla bu durumu bildirmek üzere Viyana'ya elçi olarak gitmiştir. 1774 Küçük Kaynarca Anlaşması'nı müzakere eden heyetin reisliğini yapmış ve anlaşmayı Osmanlı Devleti adına imzalamıştır.

Resim 2: (Sol) Berlin’e gelen ilk Sefirimiz Resmi Ahmed Efendi ve onu kabul eden Prusya Kralı II. Friedrich Wilhelm.⁹ (Sağ) Berlin’e gelen ikinci Sefirimiz Ahmed Said Azmi Efendi ve heyetinin Berlin’e yaklaşmasını temsil eden resim.¹⁰

Uzun bir aradan sonra, yani 1791 yılında Berlin’e tekrar gelen Osmanlı Devleti’ni temsilen diğer bir Büyükelçi Ahmed Said Azmi Efendi’dir. Bu adı geçen iki Türk Büyükelçisi Berlin’e geçici görevle gelmiş ve görevlerini ifa ettikten sonra ülkemize geri dönmüşlerdir.

Tarihler 17 Haziran 1797’yi gösterdiğinde Osmanlı Devleti’ni temsilen ilk daimî elçi Giritli Ali Aziz Efendi Berlin’e gelmiş ve Prusya Kralı II. Friedrich Wilhelm tarafından kabul edilerek görevine başlamıştır.

⁹ Gültekin Emre, 300 Jahre Türken an der Spree, Önel Verlag, 1997, Köln, ISBN: 3-929490-30-7, s. 14.

¹⁰ Gültekin Emre, 300 Jahre Türken an der Spree, Önel Verlag, 1997, Köln, ISBN: 3-929490-30-7, s. 15.

Resim 3: Alman İmparatorluğu tarafından Türk Büyükelçiliğine tahsis edilen Ephraim Palais (İbrahim Sarayı, Berlin).

Prusya Kralı II. Friedrich Wilhelm sefirimize, yapımına 1762 yılında başlanıp 1769’da tamamlanan Ephraim Palais’ı (İbrahim Sarayı) tahsis etmiştir. Bu yapı, ismini aldığı eczacı Ephraim tarafından Poststraße ile Mühlendamm’ın kesiştiği parsel üzerine dört kat yüksekliğinde ve cephe verdiği sokaklara paralel inşa edilmiştir. Söz konusu yapı ‘L’ formunda olup, kesişim noktası yuvarlatılmış ve rokoko üslubunda inşa edilmiştir. Bu yapı döneminin Berlin’de sivillerin yaptırdığı sarayların en güzellerinden biri olarak kabul edilir. Yapının konum itibariyle diğer bir özelliği de Berlin’i boydan boya ikiye bölen Havel nehrinin kolu olan, Spree nehrinin sahilinde yer almasıdır. Ayrıca İmparatorluk Sarayı’na kuş uçuşu yaklaşık üç yüz metrelik yakın mesafede oluşu diplomasi dilinde mutlaka bir anlam ifade etmektedir.

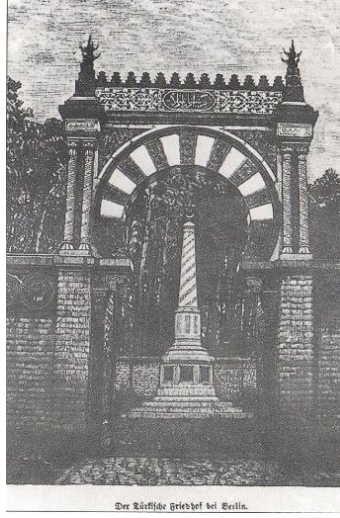

Resim 4: Hava Haritası.¹¹

Daimî sefirimiz Giritli Ali Aziz Efendi¹² görevine başlamasından yaklaşık bir buçuk yıl sonra, yani 29 Ekim 1798'de misafir olduğu Berlin'de vefat etmiştir. Bunun üzerine Prusya Kralı III. Friedrich Wilhelm, Kreuzberg semtinin Geibelstraße ile Urbanstraße'nin keşiştiği parseli, Müslüman mezarlığı yapılması için Osmanlı Devleti'ne mülkiyetiyle tahsis etmiş ve vefat eden sefirimiz buraya defnedilmiştir. Zamanla bu bölgenin yerleşime açılması, tahsis edilen Müslüman mezarlığının taşınmasını gündeme getirmiş ve Osmanlı'nın onayıyla 1866 yılında Berlin'in Neukölln semtindeki Columbiadamm caddesine beş mezarla birlikte taşınmıştır. Günümüzde mülkiyet hakları devletimizde olan bu Türk toprağı içinde, Giritli Aziz Efendi ve mezarı taşınan diğerleri için hazırlanmış bir anıt, tasarımı Y. Mimar M. Hilmi Şenalp'a ait 2005'te yeni inşa edilmiş Şehitlik Camisi ve çevre düzenlemesi yapılmış haziresi mevcuttur.

¹¹Kaynak:<https://www.google.com/maps/@52.5170383,13.4066665,572m/data=!3m1!1e3?hl=tr>.

¹² Giritli Ali Aziz Efendi; Girit Defterdarı Tahmişçi Mehmet Efendi'nin oğludur. Girit'in Kandiye şehrinde doğmuştur. Hassa ocağında silahşor oldu. Sakız Adası'na idareci olarak atandı. Avrupa'nın çeşitli ülke ve şehirlerinde ataşe ve elçilik görevlerinde bulundu. Belgrat ve Bağdat'ta görev yaptıktan sonra Prusya başkenti Berlin'e daimî elçi olarak gönderildi. Varidat; Kalbin Sohbetleri ve Muhayyelat adlı iki eseri olup, günümüze Latin harflerine çevrilerek basılmıştır.

Resim 5:: İlk daimî Sefirimiz Giritli Ali Aziz Efendi Anıtı ve ilk Müslüman mezarlığına giriş kapısı.¹³

Diplomatik misyonumuz daha sonraki yıllarda Alman İmparatorluk Donanması yakınındaki Leipziger Platz 15’e taşınmış ve faaliyetlerini 1928’e dek Mossepalais’ta (Musa Sarayı) sürdürmüştür. II. Dünya Savaşı esnasında yıkılıp 30 Ekim 2012¹⁴ yılında tekrar Türk Büyükelçilik Binası olarak açılan adrese taşınmıştır. Özetle ilk sefarethanemizin İmparatorluk Sarayına yakınlığı, ikinci sefarethanemizin İmparatorluk Donanmasına komşu oluşu ve II. Dünya Savaşı’nda yıkılıp tekrar inşa edilen şimdiki Kançılıryamızın da Federal Savunma Bakanlığı ile sırt sırta gelişi, kanaatimizce hem siyasi hem de diplomatik bir anlam ifade etmektedir.

¹³ Gültekin Emre, 300 Jahre Türken an der Spree, Önel Verlag, 1997, Köln, ISBN: 3-929490-30-7, s. 69.

¹⁴Kaynak:<http://berlin.be.mfa.gov.tr/Mission/About#:~:text=Bat%C4%B1%20Almanya'n%C4%B1n%20kurulmas%C4%B1yla%20B%C3%BCy%C3%BCkel%C3%A7ili%C4%9Fimiz,1999%20y%C4%B1n%C4%B1nda%20Berlin'e%20ta%C5%9F%C4%B1nm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>

Resim 6: İkinci Türk Sefarethanesi olan Mossepalais II. Dünya Savaşı’nda yıkılmış yerine yeni bir yapı inşa edilmiştir.

2. MİMARLIK ALANINDAKİ İLİŞKİ

1882’de Alman askeri danışmanların Osmanlı hizmetine girmesi, Ekim 1882’de Anadolu Demiryolları projesi için Deutsche Bank’a Sultan iradesiyle geniş haklar verilmesi ve son olarak da “*Kayser II. Wilhelm’in 1889’da Sultanı ziyaret etmesi*”¹⁵ ile ilerleyen Türk-Alman ilişkileri ve iki tarafın menfaatlerinin örtüşmesiyle de ortak bir stratejik birlikteliğe hatta kader ortaklığına doğru evrilmiştir.

2.1. Osmanlı Döneminde Hizmet Etmiş Olan Almanca Konuşan Mimarlar

Askeri alanda Moltke ile başlayan Goltz Paşa ile zirveye çıkan Türk-Alman ilişkisi, Alman İmparatorluğu’nun yurt dışındaki ilk yeni Elçilik Binası’nın 1874-77 tarihlerinde İstanbul’da inşa edilmesiyle gelişmiş ve “Anadolu-Bağdat demiryolu”¹⁶ projesi kapsamında taçlanarak, Türkiye’ye ciddi bir Alman göçü başlatmıştır.

¹⁵ Hayrullah Örs (Çev.), Helmuth Von Moltke’nin Türkiye Mektupları, İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999, s. 9.

¹⁶ Kemal Turan, Türk-Alman Eğitim İlişkilerinin Tarihi Gelişimi, Ayışığı Kitapları, İstanbul, 2000, s.49

Söz konusu dönemde Osmanlı’ya hizmet eden Alman mimarlar listesi alfabetik sıraya göre tanzim edilerek aşağıda verilmiştir; ¹⁷

Mimar	Eserleri, Görevleri
Anton Ignaz Melling ¹⁸	Neşet Abad Sarayının Bahçe Düzenlemesi,
	Boğaziçi’nde Muhtelif Köşkleri,
	<i>Voyage pittoresque de Constantinople et des rives du Bosphore</i> (Konstantinopolis ve Boğaz kıyılarında pitoresk (manzaraya yolculuk) eserinin müellifidir.
August Carl Friedrich Jasmund ¹⁹	Sirkeci Tren Garı, 1889-1890
	Molte Anıtı, 1889
	Rumeli Han Pasajı, 1896
	Ragıp Paşa Yalısı, 1906-07
	Tevhide Hanım Yalısı, 1907
	Deutsche Orientbank Binası, Sirkeci, İstanbul, 1900-10
Albert Kortüm ²⁰	Ülkemizde Mimar Hubert Göbels’in asistanlığını yapmıştır.
Behrensbery,	Ülkemizde Mimar Hubert Göbels’in asistanlığını yapmıştır.
D. Pulgher	İsveç Büyükelçiliği Binası, 1870, İstanbul
	Les anciennes eglises byzantines de Constantinople (Konstantinopolis’in antik Bizans Kiliseleri) adlı eserin müellifidir.
F. M. Cumin	Alman Koleji Binası, 1871-72, İstanbul

¹⁷ Murat Erdal Dere, Türk Modernleşmesi ve Mimarimiz, Erken Cumhuriyet Mimarisini Ernst Egli Üzerinden Okumak, Büyüyenay Yayınları, İstanbul,2021, s. 44-46

¹⁸ Anton Ignaz Melling (1763 Karlsruhe-1831 Paris); Türkiye’deki bilinen ilk ressam ve mimar. İstanbul’da yirmi yıl yaşamıştır.

¹⁹ August Carl Friedrich Jasmund (1859-1911); 1888 yılında İstanbul’a gelmiştir. Mimar Kemaleddin Bey, Jasmund’un İstanbul’da kaldığı süre boyunca asistanlığını yapmıştır. Kemaleddin Bey’in kabiliyetlerini görünce, onu Berlin Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümünde okumak üzere devlet erkanının izni ve bursuyla Berlin’e götürmüştür.

²⁰ Albert Kortüm (1847–1921); eğitimini 1867 Berlin’de tamamlamıştır.

Franz Human	Ülkemizde mimar Otto Kapp von Gültstein’in asistanlığını yapmıştır.
Hirzel Human	Ülkemizde mimar Otto Kapp von Gültstein’in asistanlığını yapmıştır.
Hubert Göbels ²¹	Alman Büyükelçilik Binası, 1874-77, İstanbul Alman Hastanesi
Konrad Lehman	Ülkemizde mimar Otto Kapp von Gültstein’in asistanlığını yapmıştır.
Max Spitta (1842-1902)	1901 yılında törenle açılan İstanbul Alman Çeşmesinin müellifidir.
Meissner	Ülkemizde mimar Otto Kapp von Gültstein’in asistanlığını yapmıştır.
Otto Kapp von Gültstein (1853-1920)	Alman Lisesi Binasının müellifi, 1894-97 Teutonia adlı Alman kulüp binası, 1897 (günümüzde Goethe Enstitüsü)
Otto Ritter	Haydarpaşa Garı 1906-08. Helmut Cuno ile birlikte
Helmut Cuno	Haydarpaşa Garı 1906-08. Otto Ritter ile birlikte
Pelser	Mimar Hubert Göbels’in asistanlığını yapmıştır.
Schwatlo	Alman Lisesi ek yapılar, 1903, İstanbul

Yukarıda alfabetik sıraya göre sıralanan Alman mimarlar ülkemize başta İstanbul olmak üzere Anadolu’nun neredeyse her köşesinde bir mimari iz bırakmışlardır. Bu mimari eserlerin yanında o dönem Avrupa’sının kabul gören üslubu olan Neo-Klasik üslup ile mimarlarımız tanışmış, yine ülkemiz mimari kültürüyle yoğurularak bize has bir mimarlık üslubu doğmuştur. Bu üslubun adı da I. Milli Mimari’dir.

²¹ Hubert Göbels (1834-1874), 1872 yılında günümüzde İstanbul Alman Konsolosluğu ve Alman Arkeoloji Enstitüsü olarak kullanılan yapıyı yapmak üzere İstanbul’a gelmiştir. Yapı 1874-77 arasında inşa edilmiş olup, Almanya İmparatorluğu’nun dünyadaki ilk Büyükelçilik yapısı olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca Göbels Alman Hastanesinin de müellifidir, lakin tasarımı kendine ait olmakla birlikte, yapı ölümünden sonra inşa edilmiştir.

2.2.Cumhuriyet Dönemine Hizmet Etmış Olan Almanca Konuşan Mimarlar

Osmanlı döneminde başlayıp Cumhuriyet’in kurulmasıyla devam eden ilişkiler mimari alanda neredeyse zirveye ulaşmıştır. Erken Cumhuriyet dönemi olarak adlandırılan ve 1940’lı yıllara dek süren Almanca konuşan ülkelerden²² gelen mimarlar, başta Ankara olmak üzere, memleketimizin imar işlerine ciddi katkıda bulunmuşlardır. Aşağıda harf sırasına göre sıralanan Almanca konuşan ülkelerin mimarlarının listesidir;²³

Mimar	Eserleri, Görevleri
Alfred Cudan	Ülkemizde Herman Jansen’in asistanlığını yapmıştır.
Arthur Waldapfel (?-1947 Ankara)	Ülkemize 1928’de gelmiş ve ölümüne dek Herman Jansen’in asistanlığını yapmıştır.
August Endell	İstanbul Kültür Merkezi yarışmasına katılmıştır.
Bernhard Pfau (1902-1989)	Türkiye Şeker Fabrikalarını tasarlayan mimardır. Ankara Şeker Fabrikası (1938-40) hem tasarlamış hem de inşaatı esnasında kontrolü olmuştur
Bruno Taut ²⁴	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Binası, 1937 Trabzon Lisesi, 1937 Ortaköy’de kendi oturduğu ev, 1938 Atatürk için katafalk, 1938

²² Almanca konuşan ülkeler; Almanya, Avusturya ve İsviçre’yi kapsayan ülkeler kastedilmektedir.

²³ Murat Erdal Dere, Türk Modernleşmesi ve Mimarimiz, Erken Cumhuriyet Mimarisini Ernst Egli Üzerinden Okumak, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2021, s. 82-86.

²⁴ Bruno Taut (1880-1938 Ankara); Almanya’da Nazilerin yönetime gelmesiyle SSCB’ye iltica eden Taut, Rusya’da da rahat edemeyince bir davet üzerine Japonya’ya gitmiştir. 1936 yılında Kültür Bakanlığının resmi bir davetiyle Japonya’dan Türkiye’ye gelmiştir. Egli’nin yerine Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölüm Başkanı olmuştur. Güzel Sanatlar Akademisinde görevliyken 1938’de Mimari Bilgisi adlı eseri yayınlamıştır. Atatürk’ten hemen sonra vefat etmiştir.

Carl Christoph Lörcher (1884-1966)	Ankara’nın ilk Nazım Planını hazırlamıştır
Clemens Holzmeister ²⁵	İçişleri Bakanlığı (1932-1934)
	Bayındırlık Bakanlığı (1933-1934)
	Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı (1934-1935)
	Millî Savunma Bakanlığı (1927-30)
	Millî Eğitim Bakanlığı (1929-34)
	Yargıtay Binası (1934-35)
	Genel Kurmay Başkanlığı (1928-31)
	Ankara Harp Okulu (1928-35)
	Çankaya Köşkü (1931-32)
	Merkez Bankası (1933-34)
	Emlak Kredi Bankası (1933-34)
	TBMM Binaları (1937-63)
Erich Zimmermann	Holzmeister, Egli ve Poelzig’in asistanlığını yapmıştır
Ernst A. Egli ²⁶	Köy İlk Mektep Tip Projeleri (1927)
	Musik-i Muallim Mektebi (1927-29)
	Ankara Ticaret Lisesi (1928-30)
	Ziraat Fakültesi Kampüsü 1928-33; Rektörlük Yatakhane Zooteknik Süt Enstitüsü

²⁵ Clemens Holzmeister (1886-1983), 1938 yılında Almanya’nın Avusturya’yı ilhakı sonucu zaruretten memleketimize gelmek zorunda kalmıştır. 1953 yılına kadar Türkiye’de kalmış ve Ankara’da neredeyse tüm Bakanlık Binalarını tasarlamıştır. Bunun yanında İTÜ’de de dersler vermiştir.

²⁶ Ernst Egli (1893-1974); 1927 yılında Ankara’ya gelişi ile I. Milli Mimari dönemi kapanmış, akabinde adı ister Erken Cumhuriyet Mimarisi ister Yeni Mimari ister Kübik Mimari isterse Modern Mimari olarak tanımlansın, işte o dönemde hatırı sayılır mimari proje, Şehir İmar Planı ve atandığı Sanayi Nefise Mektebi Mimarlık Şubesinde mimari eğitim müfredatını reforme ederek çağdaş mimarların yetişmesinde ciddi katkısı olmuştur. Sanayi Nefise Mektebi Mimarlık Şubesinde asistanlığını yapan ve Milli Mimari Seminerlerinin başına getirdiği Sedat Hakkı Eldem de II. Milli Mimarinin kurucusu olmuştur. Egli’nin Türkiye’ye gelmesiyle Millî Eğitim Bakanlığı İnşaat Dairesi de kurulmuş ve onun başına geçirilmiştir. Egli’ye, Cumhuriyet döneminde Almanca konuşan mimarlar arasında en büyük katkıyı sağlayan ve modern Türk mimarlık akımlarıyla hayatı hep keşişmiş bir mimar olması sebebiyle, kendisine Atatürk’ün Mimarı sıfatı yakıştırılmıştır.

Şarap Enstitüsü
Ankara Erkek Lisesi (1929)
Ankara Jimnastik Okulu (1930)
Ankara Yapı Usta Okulu (1930)
Ankara Etimesgut Yatılı Okulu (1930)
Erzurum Eğitim Enstitüsü (1930-33)
İsmet Paşa Kız Enstitüsü (1930-34)
Ankara Kız Meslek Lisesi (1930-31)
Balıkesir Necati Bey Muallim Mektebi (1931)
İstanbul Üniversitesi Anatomi ve Patoloji Enstitüsü (1933)
Atatürk Orman Çiftliği 10. Yıl İlkokulu (1933)
İstanbul Cerrahpaşa Kliniği, (1933)
İstanbul Üniversitesi Biyoloji Enstitüsü (1935)
Ankara Altındağ Gazi Lisesi (1936)
Ankara Üniversitesi, Cebeci Kampüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi (1935-36)
İstanbul Üniversitesi Botanik Enstitüsü (1936)
Divan-ı Muhasebat Binası (1928-30)
Atatürk Orman Çiftliği Yapılar; Marmara Köşkü (1936-38) Bira Fabrikası (1936) Lojmanlar (1936-37) Hamam (1936)
Türk Hava Kurumu; T.H.K. Merkez Binası (1933-34) T.H.K. Hava Okulu ve Yatakhane (1936-38) Ankara
Ankara, İsviçre Büyükelçiliği (1936-38)

	Ankara, Irak Büyükelçiliği (1936-38)
	Şehir-Bölge Planları; Atatürk Orman Çiftliği (1936) Niğde Şehir İmar Planı (1936-40) Balıkesir Şehir İmar Planı (1940-41) Edirne Şehir İmar Planı (1940) Denizli’nin İlçeleri (1939); Kızılcabölük İmar Planı, Çal İmar Planı,
	İstanbul Bebek, Ragıp Devres Villası (1932)
	Ankara, Fuat Bulca Evi (1935-36)
	İzmir Türk Hava Kurumu Tayyare Sineması (1933-34)
	Ankara, Etimesgut Köyü Han-Hamam-Çarşısı (1930)
	Ankara Simens Ticarethanesi (1933-34)
	Ankara, Tahsin Öz Evi (1933)
	Ankara, Vehbi Koç Hanı (1933)
	Ankara, Bay Cemal Apartmanı (1935)
Feuersinger	Clemens Holzmeister’in asistanı
Franz Hillinger (1895-1973)	Bruno Taut’un asistanı 1937-40 arası Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümünde dersler vermiştir 1951-52 arası TBMM inşaatında bilfiil bulunarak, Holzmeister’in bu inşaatında asistanlığını yapmıştır.
Fritz Reichel	Clemens Holzmeister’in asistanı
German Bestelmeyer	İstanbul Kültür Merkezi yarışmasına katılmıştır
Gudrun Baudisch (1907-1982)	Cumhurbaşkanlığı Çankaya Köşkü inşaatında Holzmeister’in asistanıdır.

Murat Erdal Dere, Türk-Alman Mimarlık İlişkileri Bağlamında Berlin’de Türk Büyükelçilik Binası, Aralık 2021 / 8. 446-488

Gustav Oelsner (1879-1956) ²⁷	İstanbul Teknik Üniversitesinde dersler vermiştir.
Hans Grimm	Bruno Taut’un asistanlığını yapmıştır.
Hans Poelzig ²⁸	1916 yılında inşasına başlanan Türk-Alman Dostluk Yurdu Binası’nın mimarıdır.
Herbert Eicholzer (1903-1944)	Clemens Holzmeister’in asistanlığını yapmıştır.
Herman Jansen (1869-1945) ²⁹	Ankara İmar Planı
	Mersin İmar Planı
	Adana İmar Planı
	Gaziantep İmar Planı
	İzmit İmar Planı
Herman Schmutzer	Bruno Taut’un asistanlığını yapmıştır.
Inez Mayer (1912-43)	Clemens Holzmeister’in asistanı
Konrad Rühl (1885-1964)	1938 yılında Türkiye’ye gelerek Güzel Sanatlar Akademisinde dersler vermiştir.
Margarethe Schütte-Lihotzky (1897-2000) ³⁰	Millî Eğitim Bakanlığı İnşaat Dairesinde Mimar Danışman
	Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümünde Dersler vermiştir.
	Sümerbank Binası (1937-38), Ankara

²⁷ Gustav Oelsner (1879-1956); 1939 yılında Türkiye’ye gelmiştir. 1939-51 yılları arasında İTÜ’de dersler vermiştir. Avrupa’da olduğu gibi mimarlık bölümünden ayrılan Şehir Bölge Planlama Türkiye’de de ayrılmış ve Oelsner bu bölümün İTÜ’de kurucusu olmuştur.

²⁸ Hans Poelzig (1869-1936); Seyfi Arkan, Arif Hikmet Holtay ve Sedat Hakkı Eldem’in Berlin’den hocalarıdır. 1935 yılında İstanbul Opera Binası için yapılan uluslararası yarışmayı kazanmasına karşın II. Dünya Savaşı nedeniyle bozulan ekonomi sebebiyle bu proje hayata geçirilememiştir. Ayrıca Ankara Güzel Sanatlar Akademisinde Öğretim Üyeliği için edilen teklifi kabul etmiş, lakin ölümü sebebiyle Türkiye’ye gelememiştir.

²⁹ Herman Jansen (1869-1945); 1932 yılında düzenlenen Ankara İmar Planı yarışmasını kazanarak Türkiye’ye gelmiş ve 1939 yılına dek burada kalmıştır.

³⁰ Margarethe Schütte-Lihotzky (1897-2000); Bruno Taut’un daveti üzerine 1938 yılında Türkiye’ye gelmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı İnşaat Dairesinde mimar olarak çalışmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı İnşaat Dairesi bünyesinde birçok okul tipi projeleri tasarlamıştır.

Martin Elsaesser (1884-1957) ³¹	Cebeci Asri Mezarlığı (1937-38), Ankara
Martin Wagner (1885-1957);	1935-37 arasında İstanbul İmar Müdürlüğünde danışman sıfatıyla çalışmıştır. Güzel Sanatlar Akademisinde Ders vermiştir.
Mörth	Egli’nin asistanı
Mund	Bruno Taut’un asistanı
Paul Bonantz (1877-1956) ³²	Anıtkabir Mimari Yarışma Jüri Üyesi Milli Eğitim Bakanlığı İnşaat Dairesinde Mimar Danışman İstanbul Teknik Üniversitesinde dersler vermiştir. Gazi Eğitim Erkek Teknik Öğretmen Okulu Saraçoğlu Memur Evleri 1945-46 Sergi Evinin, Ankara Devlet Operası Binasına dönüştürülmesi, 1947-48 Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü Binası, 1946 Falih Rıfkı Atay Evi Ankara Havalimanı (eski) Terminal Binası
Peter Behrens (1868-1940)	İstanbul Kültür Merkezi yarışmasına katılmıştır.
Robert Örley (1876-1945) ³³	Kızılay Genel Müdürlüğü Binası, 1928-30 Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü, 1928-32 Ankara Ulus Hali, 1930

³¹ Martin Elsaesser (1884-1957); Almanya’da rejim değişikliğiyle 1934 yılında Türkiye’ye kaçmak zorunda kalmış ve 1938’de de ayrılarak ABD’ye gitmiştir.

³² Paul Bonantz (1877-1956); 1942 yılında Anıtkabir mimari proje yarışmasının jüri üyesi sıfatıyla Türkiye’ye gelmiştir. Bir yıl sonra tekrar Alman Mimarlık Sergisi’ni sunmak üzere gelmiş ve 1944-54 yılları arasında Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı İnşaat Dairesinde danışman olarak çalışmıştır. Ülkemizde kaldığı süre içinde İTÜ’de de dersler vermiştir.

³³ Robert Örley (1876-1945); 1927-32 yılları arasında Türkiye’de kalmış ve İmar Müdürlüğünde danışman sıfatıyla hizmet vermiştir.

	Ankara Numune Hastanesi, 1933
Robert Vorhölzer (1884-1954)	1939-41 arasında Güzel Sanatlar Akademisinde dersler vermiştir.
Rudolf Edwin Belling (1886-1972)	1937-51 arasında Güzel Sanatlar Akademisinde Heykeltıraş bölümünde dersler vermiştir.
	1951-66 arasında İTÜ’de mimarlık üzerine dersler vermiştir.
Stephan Simony (1903-71)	Türkiye’ye 1938 yılında geldi. Clemens Holzmeister’in asistanı
	1938-44 arasında İTÜ’de dersler vermiştir.
Theodor Fischer (1862-1938)	İstanbul Kültür Merkezi yarışmasına katılmıştır.
Theodor Jost ³⁴	Sağlık Bakanlığı Binası 1926-27
	Bakteriyoloji Enstitüsü Binası 1927-32
V. Hüttig	Hıfzıssıhha Okul Binası
Walter Moest	Herman Jansen’in asistanı
Wilhelm Lihotzky ³⁵	1939-44 arasında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık bölümünde dersler vermiştir.
Werner Issel (1884-1974);	2006 yılında yıkılan Elektrik ve Havagazı Fabrikası Binasını tasarlayıp inşa etmiştir.

Yukarıda Erken Cumhuriyet Döneminde hizmet etmiş mimarların ve yapmış oldukları eserlerin künyesi bize Türk-Alman ilişkilerinin sadece mimari alandaki boyutunu yansıtmaktadır. Diğer disiplinlerde de ve özellikle de 1933 Üniversite Reformu ile ülkemizin akademisinde bilfiil çalışmış Alman bilim insanları üzerine yapılacak araştırmalar iki milletin birbirlerine hangi alanda ve ne derecede etkilediklerini görmemizi yardımcı olacaktır. Böylelikle ilişkilerimizin gelecek zamanlar için nereye evrileceğini belirleme imkânına sahip olmamız söz konusu olacaktır.

³⁴ Theodor Jost; tahminen 1926 yılında ülkemize Sağlık Bakanlığına danışman sıfatıyla davet edilen mimardır.

³⁵ Wilhelm Lihotzky; Margarethe Schütte- Lihotzky’in eşidir.

2.3. Almanya’da Yetişmiş Türk Mimarlar

Osmanlı Devleti’nin Prusya Prensiği ile ilk teması 1763’te on beş kişilik bir heyetin başı olan Elçi Resmi Ahmed Efendi ile başlamıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu temas sonrası daimî elçiler atanmış ve başta askeri olmak üzere diğer sahalara da sıçrayarak ilişkilerimiz genişlemiştir. Gar yapıları için ülkemize gelen Alman mimarlarla mimari alanda ilk temasımız başlamıştır.

1. Mimar Kemaleddin Bey (1870-1927)

Kemaleddin Bey, devlet idaresi tarafından İstanbul’a tren garlarını tasarlamak ve uygulamak için gelen Prof. Mimar August Carl Friedrich Jasmund’a yardımcı olması için asistan sıfatıyla atanmıştır. Jasmund’a asistanlığın yanında eş zamanlı olarak Hendese-i Mülkiyede (Mühendislik Okulu) muallimlik görevini yürütmüştür. Asistanı olduğu Jasmund’un tavsiyesi ve devlet bursuyla Königlich Technischen Hochschule’de³⁶ eğitim almak üzere dört yıllığına Berlin’e gönderilmiştir. Berlin’de kaldığı sürenin ilk iki yılında üniversitedeki eğitimini tamamlamış, kalan iki buçuk yılını da devlet mimarlık ofislerinde çalışarak tecrübe kazanmıştır. Ülkemize “1899’da geri dönen Kemaleddin Bey Hendese-i Mülkiyedeki görevine kaldığı yerden devam etmiştir”.³⁷ Kemaleddin Bey’in İstanbul’da gar binalarıyla başlayan ve Berlin’de eğitimi ile şekillenen mimari görgüsü ülkemizde bir mimari üslubu doğurmuş ve adına I. Milli Mimari denmiştir. Temmuz 1927’te vefatıyla da kendi kurduğu ve öncüsü olduğu I. Milli Mimari yerini Erken Cumhuriyet Mimarisine bırakmıştır.

³⁶ 1879 yılında kurulan Königlich Technischen Hochschule (Kraliyet Teknik Yüksek Okulu), ardından Charlottenburg Technischen Hochschule (Charlottenburg [Kraliçenin adı Berlin’in bir semtine konmuş ve akademinin bulunduğu semtin adı] Teknik Yüksekokulu) ve günümüzde II. Dünya Savaşı sonrası Berlin Teknik Üniversitesi adını almıştır.

³⁷ İlhan Tekeli-Selim İlkin, Mimar Kemalettin’in Yazdıkları, Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, 1997, s. 233-34.

2. Sedad Hakkı Eldem (1908-1988)

Eldem, Sanâyi-i Nefise Mektebi Mimarlık Şubesinde birincilik mezuniyet ödülü olarak, Avrupa’ya mimarlık görgüsünü artırması için gönderildi. Almanya’da dönemin meşhur mimarı Hans Poelzig’in yanında çalıştı. Yurda geri döndükten sonra Sanâyi-i Nefise Mektebi Mimarlık Şubesine asistan olarak atandı. Ernst Egli’nin akademiye atanmasının ardından onun asistanlığına devam etti. Egli, Eldem’i Milli Mimarlık Seminerinin başına getirerek onun mimarlık kültürü ve mirasında görgüsünün artmasını sağladı. Erken Cumhuriyet Mimarının bitmesiyle başlayan II. Milli Mimarının kurucusu ve öncüsüdür. Ayrıca Sanâyi-i Nefise Mektebinin kurucusu olan Osman Hamdi Bey’in yeğeni olmasını bir yere not etmekte fayda vardır.

3. Arif Hikmet Holtay (1896-1968)

Holtay, Vefa Lisesinden sonra Almanya’nın Stuttgart şehrine gitmiş ve lisenin son sınıflarını bu şehirde tekrarlamıştır. Akabinde HTF-Stuttgart’ta³⁸ mimarlık eğitimini tamamlamıştır. Eğitimi sırasında akademideki hocalardan Hans Poelzig’in³⁹ atölyesinde proje dersi almış, mezuniyetinden hemen sonra bir süreliğine onun ofisinde mimarlık görgüsünü ilerletmek ve tecrübe kazanmak için çalışmıştır. Ülkeye döndükten sonra Sanâyi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi, günümüzde Mimar Sinan Üniversitesi) Mimarlık Şubesine asistan olarak atanmıştır. Ernst Egli’nin akademinin başına geçmesinin ardından onun asistanlığını Sedad Hakkı Eldem ile birlikte yürütmüştür.

³⁸ HFT-Stuttgart; Hochschule für Technik Stuttgart (Stuttgart Teknik Yüksekokulu).

³⁹ Ord. Prof. Dr. Hans Poelzig (1869-1936); Berlin Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Bölümünden mezun olmuş, daha sonra Stuttgart Teknik Yüksekokulu Mimarlık Fakültesine atanmıştır. Ayrıca mezun olduğu akademi olan Berlin Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde yüksek lisan seviyesindeki mimarlık talebelerinin katıldığı atölyeyi yürütmüştür. Akademik çalışmalarının yanında memleketi Berlin’de kendi mimarlık ofisini de yürütmüştür.

4. Seyfi Arıkan (1904-66)

Arıkan, Sanâyi-i Nefise Mektebi Mimarlık Şubesinde 1927 yılında birincilikle mezun olması ve açılan Çanakkale Şehitler Abidesi mimarlık yarışmasını kazanmasından dolayı mimarlık görgüsünün artması için Almanya’ya gönderilmiştir. Berlin Teknik Üniversitesinde mimarlık eğitimine devam ederken tıpkı Sedat Hakkı Eldem ve Arif Hikmet Holtay gibi Hans Poelzig’in hem akademideki atölyesinde hem de ofisinde çalışarak tecrübe kazanmıştır. 1933’te yurda dönmesiyle yine Eldem ve Holtay gibi Sanâyi-i Nefise Mektebi, Mimarlık Şubesine Öğretim Üyesi olarak atanmıştır.

5. Emin Onat (1910-1961)

Onat, Mühendislik Mektebindeki başarılı eğitimi sırasında devlet bursuyla ETH Zürich’e⁴⁰ mimarlık eğitimi almak üzere gönderilmiştir. Yurda döndüğünde İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi kurucu dekanı olmuştur.

6. Orhan Alsaç (1914-91)

Alsaç, 1928 yılı yaz tatilinde Türk Ocağı binasını tasarlayan ve müteahhitliğini üstlenen dayısı mimar Arif Hikmet Koyunoğlu’nun inşaatında çalışmıştır.⁴¹ Dayısının mimar oluşu ve inşaatı kazandığı tecrübe, onu mimarlığa yöneltmiştir. 1932 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesine başlamıştır.⁴² Alsaç akademiye başladığı dönemde; Egli, Sedat, Hakkı, Eldem ve Arif Hikmet Holtay’ın talebesi olmuştur. Anılarında Almanya’ya gidiş tarihini; “*Ben 1936 yılında Akademinin son sınıfında iken 36 olimpiyatlarının yapıldığı yaz Almanya’ya gittim*”⁴³ demektedir. Alsaç devlet bursuyla Almanya’ya giderek, TH-München’de⁴⁴ yarım kalan mimarlık eğitimini 1940 yılında

⁴⁰ ETH-Zürich (Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, Federal Teknik Yüksekokulu Zürich).

⁴¹ Üstün Alsaç, Bir Türk Mimarının Anıları, Yaşamı, Etkinlikleri Orhan Alsaç, İstanbul: Yapı Yayın. 2003, s. 21.

⁴² A.g.e. s. 25.

⁴³ A.g.e. s. 32.

⁴⁴ TH-München; Technische Hochschule München (Münih Teknik Yüksekokulu).

tamamlamıştır. Burs karşılığı ülkeye döndüğünde Bayındırlık Bakanlığında çalışmaya başlamış ve müsteşarlığa kadar yükselmiştir.

TYMB (Türk Yüksek Mimarlar Birliği) 1954 yılında Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine, yani kısa adıyla TMMOB’ye dönüşmüştür. Odanın kurulması ve Anayasal güvence altına alınması, Gaziantep Demokrat Parti Milletvekili Y. Mimar Süleyman Kuranel’in (1911-1987) siyasi katkısıyla ve Güzel Sanatlar Akademisinden sınıf arkadaşı Prof. Mimar Orhan Alsaç’ın -o dönem Bayındırlık Bakanlığında müsteşar- ise mevzuat ve Odanın tüzüğü konusunda ki katkılarıyla mümkün olabilmıştır.⁴⁵

Alsaç’ın, bürokratik görevleri yanında akademik çalışmalara da katkısı olmuştur. Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinde şehircilik dersleri vermiş ve derslerin yanında akademide dekanlık da yapmıştır.

7. Oktay Aslanapa (1914-2013)

Oktay Aslanapa bir mimar olmamasına karşın, mimarlık mirasımız konusunda duayenlerimizden biridir. Kendisiyle yapılan ve yayınlanan röportajın başlangıcında; “*Oktay Aslanapa, Türkiye’de sanat tarihi biliminin en büyük isimlerinden, İmparatorluk ve Cumhuriyet tecrübesini bütün canlılığı ile yaşamış ve bu tecrübeyi gelecek kuşaklara intikal ettirmiş bir isimdir*”⁴⁶ denilmektedir. Devlet bursuyla Türk ve İslam Sanatında ihtisas yapmak için Almanya’nın Marburg şehrindeki Marburg Phlipps Üniversitesine⁴⁷ gönderilmiştir. Lakin II. Dünya Savaşı’nın çıkmasıyla da “*yurda dönüp askerlik görevini yaptıktan sonra Viyana’ya gönderilmiştir. 1943’te doktorasını tamamlayarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde yeni kurulmuş olan Sanat Tarihi Bölümü’ne asistan olmuş ve doçentliğini aldığı aynı bölümde 1963’te Türk ve İslam Sanatı Kürsüsünü kurmuştur.*”⁴⁸

⁴⁵ Üstün Alsaç, a.g.e., s. 134

⁴⁶ Aziz Doğanay, Yunus Uğur, Oktay Aslanapa ile Sanat Tarihi Eğitimi Üzerine, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 7, Sayı 14, 2009, s. 335

⁴⁷ Marbug Lahm Üniversitesinin ismi Marburg Phlipps Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. Bu üniversite dünyanın ilk Protestan Üniversitesi olması bağlamında hususi bir yeri vardır.

⁴⁸ A. Doğanay, Y. Uğur, a.g.e. s. 335.

Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimarisi* ve *Türk Sanatı* adlı başyapıt eserleri kaleme almıştır.

8. Cengiz Bektaş (1934-2020)

“1934 Denizli doğumlu Cengiz Bektaş, orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi’nde, yükseköğrenimini Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü ile Münih Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nde yaptı. 1959 yılında yüksek eğitimini tamamladı. 1960’ta Alman şehircilik kurslarına katıldı. Almanya’da serbest mimar olarak çalıştı. ODTÜ’ye öğretim görevlisi olarak çağrılınca, Türkiye’ye döndü.”⁴⁹ 2020 yılında vefat eden Bektaş mimari eserlerinin yanında şair kimliği ile de tanınırdı. Yem Yayınları’ndan çıkan *Türk Evi* adlı eseri geleneksel sivil mimariyi konu edinmektedir.

3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ KANÇILARYASI

3.1. Parselin Konumu ve Bölgenin Tarihi

Berlin’de, büyükelçiliklerin yoğunlukla toplandığı alana ‘Diplomatlar Bölgesi’ denmektedir. Söz konusu bölge Berlin’in merkezinde konumlanmış, kentin ormanlıklarla çevrili en büyük parkı olan Tiergarten’in güney ucunda ve Tiergartenstrasse ile Landwehr Kanalı arasındadır. Söz konusu ormanlık alana komşu bu parseller, Berlin’in diğer yerleşim yerlerine göre nispeten daha geç yerleşim alanına dönüşmüş ve XIX yy.’da şehrin burjuvasının burayı iskân tutmasıyla, kentin önemli bir parçası haline gelmiştir.

Bu yeni yerleşim bölgesi 1920’li yıllara dek üst sınıf ve soyluların ikamet ettiği, Prusya başkentindeki ilk geniş ve bakımlı bahçelere sahip villa kolonisidir. ‘Büyük Buhran’ olarak adlandırılan ve tüm dünyayı etkileyen 1929 yılı ekonomik kriziyle de birçok aile mülklerini satarak bölgeyi terk etmiştir.

Başkent Berlin 1871’den itibaren yabancı ülke elçilerini misafir etmeye başlamış, zamanla bu sayı 1898’de otuz üç diplomatik temsilciliğe ve sekiz Büyükelçiliğe kadar çıkmıştır. Bu büyükelçiliklerinden biri de Osmanlı Büyükelçiliğidir. XIX. yy.’dan itibaren

⁴⁹ <https://www.arkitera.com/haber/cengiz-bektas-vefat-etti/>

de bu sayı kırk bire çıkmıştır ki, bunlardan; Fransa, İngiltere, İtalya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya, İspanya ve Osmanlı Devleti büyük devletler sınıfı olarak tanımlanır. Literatüre giren yedi düvel terimi işte bu ismi verilen devletlerden oluşmaktadır.

I. Dünya Savaşı sonrası birçok ülke Reichstag (Meclis) civarı ve kadim diplomatlar bölgesinde yer kalmayışından, kendileri için yeni diplomatik misyonlarını yürütecekleri arsa arayışına girmiş ve yukarıda bahsi geçen terk edilmiş villa kolonisine yönelerek mülkiyetlerine geçirmeye başlamışlardır. Bölgenin tekrar dış misyon temsilciliklerle hareketlenmesi sonrası villaların yerini elçilik binaları yapılmaya başlanmış ve böylelikle bu bölgeye Diplomatlar Bölgesi denilmiştir.

Diplomatlar Bölgesinde, Türk Büyükelçiliği arsası Tiergartenstrasse köşe Hildebrandtstrasse'de olup, doğusunda parsel komşusu Güney Afrika Cumhuriyeti Büyükelçiliği, batısında Hildebrandt sokağının diğer köşesinde İtalya Büyükelçiliği, kuzeyinde Tiergarten Parkı ve güneyinde Federal Almanya Savunma Bakanlığı vardır.

3.2. Tasarım Felsefesi

Tasarlanan Büyükelçilik Binası modern bir Türkiye'yi temsil etmenin yanında ülkenin geleneğini de aktarması üzerine kurgulanmıştır. Böylelikle modernite ve geleneği birleştiren çağdaş mimari dil geliştirilmesi üzerine odaklanılmıştır.

Üç asra yakındır süren Türk-Alman ilişkileri, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından itibaren gelişmeye devam etmiştir. Berlin'in başkent unvanına tekrar erişmesi sonucu, Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil edecek bu yapının önemi bir kat daha artmıştır.

Kançılara yapıları ait oldukları ülkenin bir yansımasıdır ve aynı zamanda üzerinde buldukları toprakların tarihi ve şehirselleşmeleriyle de bir sentez oluşturmalıdır. Bu açıdan yola çıkılarak tasarlanan yapıda “doğu-batı Sentezi” teması işlenmiştir. Türkiye köklerini Doğu geleneğinden alan ama aynı zamanda yüzünü hep Batı'ya çevirmiş ve tarihinden günümüze dek hem Doğu ve hem de Batı arasında bir köprü olagelmıştır. Makro ölçekten mikro ölçeğe alınan tüm kararlarda, Türk ve Alman öğelerinin şehirselleşmesi, mimari ve mekânsal anlamda entegrasyonu üzerinde durulmuştur.

Şekil 1: Vaziyet Planı.⁵⁰

Bölgesel olarak ele alındığında, bölgede bulunan elçilik ve temsilcilik binalarının oluşturduğu bütünlük, Tiergarten Sokağı’nda Avusturya Kançılıyasından itibaren görülen basamaklı bir şekilde geri çekilim, tasarlanan yapıda da devam ettirilerek silüet bütünlüğü korunmuştur.

Bunun yanı sıra çevredeki tüm akslar yapı formunun ortaya çıkmasında etken rol oynamıştır. Tasarımı oluşturan ‘I’ ve ‘L’ formundaki kütleler çevre yapılarının ve yol akslarından yola çıkılarak tasarımı şekillendirmiştir. Bu iki formun arasında yer alan birleştirici nitelikteki avlu ise bu aksların bitim noktalarına denk gelecek şekilde tasarlanarak açık görüş alanları sağlanmıştır.

Tarihi açıdan bakıldığında ise, 1943’te yıkılan eski Kançılıya yapısının izleri tasarımı etkileyen diğer bir unsurdur. Kütlenin bir bütün halinde çevresel faktörlerle dil birliğini oluşturmak için geri çekilmesinin yanında, eski Kançılıya yapısının hatları da dikkate alınarak tasarlanan kompleksteki ‘L’ formu bütünü içerisinden geri çekilerek hem tarihi yapı dikkate alınmış olup hem de kompleks içerisinde mimari bağlamda bir hareket sağlanmıştır. Böylelikle çevre yapılar ile bir bütünlük oluşmuştur.

⁵⁰<https://www.google.com.tr/maps/@52.5090177,13.3612721,405m/data=!3m1!1e3?hl=tr>.

Mimari olarak değerlendirildiğinde, Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türkiye’de görev yapmış Alman kökenli mimarların bizzat uyguladıkları ve aynı zamanda çağdaş Alman Mimarisi’nde örneklerine sıkça rastlanan ‘*kübik form*’ yapıya aktarılmıştır.

Bunun yanı sıra gerek Berlin gerekse Türk mimarisinin önemli öğelerinden biri olan ‘*Avlu*’, yapıda önemli bir yer teşkil etmektedir. Fonksiyonel olarak yapıyı oluşturan iki formun arasındaki ilişkiyi sağlayan bu mimari unsur aynı zamanda sembolik anlamda mimarlık kültürümüzün bir yansıması bağlamında tasarımla geleneksel öğemizin uyumu sağlanmıştır.

Diğer tasarım öğelerinden biri olan ‘*Hilal*’ formu güçlü sembolik etkisinden sıyrılıp yapıda mimari öge olarak çözümlenmiştir. Ayrıca bayrak direği ve onun önünde taş kitabe **hilalin** merkezine alınarak, konum itibari ile yapıya entegre edilmişlerdir. Böylece her iki mimari kültüre ait olan unsurlar, ‘*kübik form*’ ile ‘*hilal*’ birbirlerine eklemlenerek sentezlenmiştir.

Farklı unsurların bir arada kullanılmasındaki diğer bir boyut da yapı malzemesidir. Zira cephe kaplamasında kullanılan ‘*bakır*’, kalıcılığın ve sürdürülebilirliği temsil etmektedir. Ayrıca geleneğin de sembolü olarak tüm özellikleri ile iki ülke arasındaki ilişkilerin düzeyini tasvir etmektedir. Bunun yanı sıra kullanılacak bakır kaplama kapılar ile de ortak bir dil oluşturmaktadır. Büyükelçilik yapısında kullanılan diğer öğeler ise ‘*Kalıntı Duvarlar*’⁵¹ sergi bölümünde, selsebil yeniden yorumlanıp camdan tasarlanmıştır. Camın hem şeffaf hem de su ile ilişkisi, şeffaflığın ve devamlılığın sembolü olması bağlamında camın renklendirilmesiyle geleneksel cam boyamacılığına bir öykülenme söz konudur. Böylelikle selsebili ‘*Selsebilli Vitray Bloğu*’ olarak adlandırıldı. ‘*Selsebilli Vitray Bloğu*’ ile çift avlunun separasyonunda (ayırma) kullanılarak hem mekânsal sınırlama getirilmiş hem de göz teması kesilmeden devamlılığı sağlanmış, böylelikle genel avlu ve özel avlu bütünlüğü görsel ve işitsel bir şekilde uyumlu hale getirilerek öne çıkarılmıştır.

⁵¹ Kalıntı Duvar; yıkılan elçiliğin parsel üzerindeki kalıntıları.

Genel olarak bakıldığında, değinilmesi gereken diğer bir unsur ‘su’ olup, Türkiye coğrafyasında öne çıkan ‘su’, hem iç hem de dış mekânlarda mimari öge olarak kullanılmıştır. Suyun diğer özelliği olan ayırma olgusu dış mekânlarda güvenlik unsuru olarak tasarlanmıştır. Dış mekânda diğer bir unsur olarak, hacmi yapı boyutlarına erişen ‘ağaç’ ile yapı arasında belirli bir mesafe bırakılarak ağacın önemi vurgulanmıştır.

Tüm değinilen kriterlerin de gösterdiği gibi, yapı, şehirselleşme, mimari ve tarihi bağlamda her iki ülkenin değerleri dikkate alınarak tasarlanmıştır.

3.3. Yapının Planları

Yapıya Şekil 1’deki şekliyle aşağıdan girilir. Ana cephenin yapıya girişi engelleyen separasyonu da iki sokağın kesişim noktasına dek uzanan geniş havuzla sağlanmıştır.

Şekil 2: Zemin Kat Planı, Yerleşke Planı.

Havuzla birlikte hususi korunması gereken Kançılırya yapısının parseline ulaşmak böylelikle engellenmiştir. Havuzun tasarıma en büyük katkısı yapının ana cephesini aşikâr

eylemesidir. Yukarıda tasarım felsefesinde 'I' ve 'L' formlarından bahsedildiği için ayrıca burada değinilmemiştir.

Ana cephe ay formunun yapı içinde kalan kısmında hem cepheye hareketlilik sağlamış hem de yıkılan elçilik binasının kalıntılarının daimî sergilendiği kalıcı sergi alanını kapsamaktadır. Bu form zeminden son kat yüksekliğine dek uzanmakta olup geçmişle gelecek arasında bağı sembolize etmenin yanında hacimsel bağlamda derinlik hissi uyandırması amaçlanmıştır.

Yapı ile havuz arasına ve havuzun yapıya bakan kısmının neredeyse ortasına, yani hilal formu ile havuz arasına Türk bayrağının diğer sembolü olan yıldız yerleştirilmiştir. Yıldız sembolü birebir uygulanmamış o sembolden dairesel bir form elde edilerek Kaçılıryanın bayrak direklerinin yeri belirlenmiştir. Böylelikle Türk bayrağının iki sembolü olan hilal ve yıldız, yapı ve çevresine stilize edilerek uyarlanmıştır.

Ana cephenin pencere açıklıkları önü ızgara formunda bakır levhalarla kaplanmış, hariçten yapı içi görülmesi engellenmiştir. Ana cephenin pencere açıklığı olmayan sağ cenahı yani hilal formu yine bakır levhalarla kapatılmıştır. Bakır levhaların kültürümüze ait sembollerle kabartma yapılması düşünülmüştür.

Kaçılırya içerisinde iki atriyum olup 'L' formunun yapı içerisindeki pabuç kısmı, yani arka kısımda kalan atriyum, Büyükelçilik için hususi olup ziyaretçilere kapalı olarak düşünülmüştür. Zeminden çatıya dek uzanan boş ve havadar bir hacme sahiptir. Buna rağmen ziyaretçilere açık olan atriyumdan hususi kısma istenilmesi halinde kapılarla geçiş sağlanabilmektedir. Bu iki atriyum vitray bloğu içine yerleştirilmiş selsebil ve havuzlarla engellenmiştir.

'L' formunun ziyaretçiye açık kısmı tarafına konferans salonu ve konferans salonu ile hilal formunun arasına sergi alanı tasarlanmıştır.

Şekil 3: 1. Kat Planı.

Birinci katta 'L' ve 'I' formları arasında hiçbir bağ bulunmayıp ziyaretçilerin kullandığı atriyumun havadar olmasını sağlamak için geniş hacim oluşturulması düşünülmüştür. Zeminden ikinci kata ulaşım iki kollu 'U' formundaki serbest olan merdivenden sağlanmaktadır.

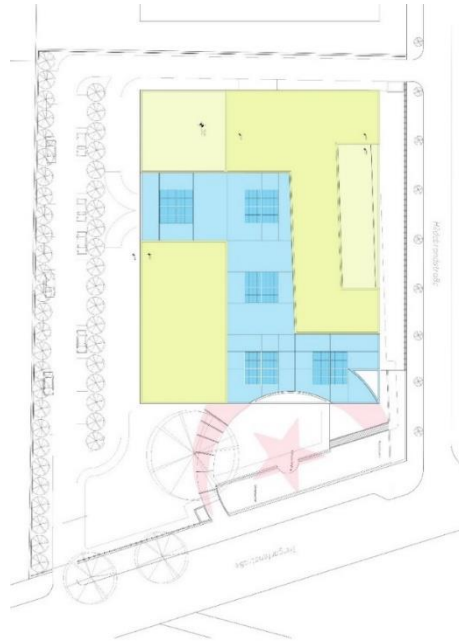

Şekil 4: (sol) 2. Kat Planı, (orta) 3. Kat Planı, (sağ) 4. Kat planı.

İkinci, üçüncü ve dördüncü kat planları birbirlerinin tekrarı olup ‘L’ ve ‘I’ formları arasında ara döşeme ile bağlantı sağlanmıştır. Özellikle bu kattaki ara holden hilal formu içine daimî olarak sergilenen eski elçilik duvar kalıntıları ve sergi alanının yukarıdan aşağıya seyri düşünülerek tasarlanmıştır. Konforlu bir yükseklik yapı içinde olunmasına rağmen havada kalma mutluluğunun hissi uyandırılması amaçlanmıştır.

‘L’ ve ‘I’ formları üzeri teras çatıdır. Diğer kısımların çatısı ise çelik konstrüksiyonlu lamine camdandır. Özellikle çatının atriyum bölümlerinin üstlerinin sabit ve hareketli çelik konstrüksiyonlu cam çatıyla kapatılması arş ile arz arasında bir irtibatı temsil etmesi arzulanmıştır. Bununla birlikte gerek gün ışığının yapıya ulaşması ve gerekse yapı içinin doğal havalandırılması hedeflenmiştir.

Berlin’in karlı bir bölgede olması sebebiyle çelik konstrüksiyonlu cam çatı üzerinin kar ile kaplanmasını önlemek için camların kenarlarına boylu boyunca elektrikli rezistanslar yerleştirilmesi düşünülmüştür.

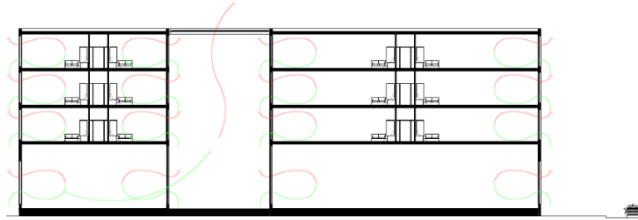

Şekil 5: Vaziyet ve Çatı Planı.

3.4. Yapının İklimlendirilmesi

Modern insanın, zamanının büyük kısmını kapalı mekânda geçirmesi sebebiyle mekân içi iklimlendirme önem arz etmektedir. İklimlendirmeyi doğal veya mekanik şekilde sağlamak mümkün iken, doğal yollarla iklimlendirme yöntemini seçmek gerek enerji tasarrufu gerekse insan sağlığına ve doğasına uygun olması sebebiyle tercih edilen bir yöntemdir. Tasarımda mümkün olduğunca doğal iklimlendirme yöntemleri seçilmiş ve destek olması içinde mekanik merkezi havalandırma düşünülmüştür.

Atriyumun çatısındaki, hareketli ısıya duyarlı cam paneller sayesinde ister kış isterse yaz aylarında doğal olarak havalandırılması mümkündür.

Şekil 6: Atriyumun doğal havalandırılmasını gösteren şekil.

Kış ayları için dışarıdan yapı içine ulaşan hava, doğru akım fanı tarafından emilir ve bir hava filtresi ile temizlenir. Dışarıdan gelen havanın ısısı, eşanjör⁵² marifetiyle alınır ve bu işlem sonrası mevcut taze hava mekânlara verilir. Elde edilmiş soğuk hava istenilen ısıya dönüştürülerek, hava kanalları aracılığıyla odalara iletilir. Mekânlara verilmiş kullanılan hava ise mekanik hava merkezine verilerak emilir ve mevcut ısı tekrar kullanılmak için depolanırken, egzoz olarak tanımlanan kullanılmış hava sonunda ısı eşanjörü aracılığıyla açık havaya geri ulaştırılır. Bu işlemlerle tüm odaların iyi havalandırıldığı ve eşit olarak temiz hava ile beslendiği anlamına gelir. Yaz aylarında ise bir kış aylardaki mevcut mekanizma tersine çevrilerek temiz havanın ayrıca ısınmaması sağlanır. Ancak bu işlemlerde hava karışımı ve koku transferi olmaz. Çekiş ve egzoz hava kanalları binaların koridorlarından geçer ve daha sonra havanın asma tavandan ofislere aktığı odalara dağıtılır.

⁵² Isı deęiřtirici

Kanallar daha sonra bu havayı yeraltında bulunan ısı eşanjörüne götürür. Böylelikle odalara tekrar temiz hava girer. Bahsedilen bu merkezi havalandırma sistemi enerji verimliliği bakımından hem ekolojik ve hem de ekonomiktir.

3.5. Büyükelçilik Yapısında Olması Gereken Mahaller

Kançılıryada Büyükelçi, müşavirler, askeri müşavirler, idare, güvenlik, bilgi-işlem merkezi, güvenli iletişim mekanları, misafirhaneler, personel lojmanları (zorunluluk durumunda konaklamaları için), Büyükelçilik misafirhanesi (zorunluluk durumunda konaklamaları için), teknik odalar ve merkezler, arşivler, depolar ve kamuya açık alanlar olmak üzere birçok fonksiyonları içinde barındırır. Söz konusu birimler için aşağıda detaylı mekânsal bölümler paylaşılmıştır;

Mahal Adı		m ²	
BÜYÜKELÇİ	KABUL	Giriş sahanlığı ve atriyum	60,00
		Gardirop	20,00
		Güvenlikli ön kabul	30,00
		Basın odası	80,00
		Islak Hacimler	20,00
		<i>TOPLAM</i>	<i>210,00</i>
	BÜYÜKELÇİ ÇALIŞMA	Büyükelçi çalışma Odası	80,00
		Büyükelçi özel kütüphanesi	100,00
		Elçi Müsteşarının çalışma ofisi	60,00
		Elçi Müsteşarı kabul odası	50,00
		Elçi Müsteşar Kâtibi	30,00
		Protokolden sorumlu daimî temsilci	40,00
		Çalışma ofisleri (4 adet)	80,00
		Konferans Salonu	80,00
		Mutfak	20,00
		Islak hacimler	40,00
		<i>TOPLAM</i>	<i>580,00</i>
		TOPLAM	790,00

Murat Erdal Dere, Türk-Alman Mimarlık İlişkileri Bağlamında Berlin’de Türk Büyükelçilik Binası, Aralık 2021 / 8. 446-488

ELÇİ SIVİL DANIŞMANLARI ⁵³	MÜŞAVİRLİKLER	Müşavir makam odası	30,00
		Müşavir Sekreterliği	25,00
		Toplantı Odası	20,00
		Çalışma Ofisi 4 adet	60,00
		Mutfak	20,00
		Islak hacimler	10,00
	TOPLAM (her bir Müşavirlik için 165,00m ²)		1.980,00
BÜYÜKELÇİ ASKERİ DANIŞMANLAR	ASKERİ MÜŞAVİRLİKLER	Askeri Ataşe makam odası	40,00
		1. derece Askeri Ataşe Temsilci Müşaviri	20,00
		2. derece Askeri Ataşe Temsilci Müşaviri	20,00
		Savunma Müşaviri	20,00
		Kara Kuvvetleri Müşavir Temsilcisi	20,00
		Hava Kuvvetleri Müşavir Temsilcisi	20,00
		Donanma Kuvvetleri Müşavir Temsilcisi	20,00
		Askeri Müşavir Sekreteryası	20,00
		Toplantı Odası	20,00
		Çalışma Ofisi 4 adet	60,00
		Mutfak	20,00
		Islak hacimler	10,00
		TOPLAM	
	ELÇİLİK GÜVENLİK	GÜVENLİK	Güvenlik Kulübeleri (2 Adet)
Elçilik Güvenlik Amiri			30,00
Elçilik İdari Müşavir Sekreteryası			25,00
Toplantı Odası			20,00
Çalışma Ofisi 2 adet			30,00
Güvenlik Teknik Odası			20,00
Güvenlik Kameralarını İzleme Odası			20,00
3 Yataklı dinlenme Odası			20,00

⁵³ Müşavirler; Adalet, Basın, Bilim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Eğitim, İçişleri, Kültür, Ticaret, Hazine ve Maliye, Gümrük, Din Hizmetleri ve Turizm olmak üzere toplam on iki bölümden oluşmaktadır.

Murat Erdal Dere, Türk-Alman Mimarlık İlişkileri Bağlamında Berlin’de Türk Büyükelçilik Binası, Aralık 2021 / 8. 446-488

		Mutfak	20,00	
		Islak hacimler	10,00	
		Depo	10,00	
		TOPLAM	245,00	
ELÇİLİK İDARI&MALİ HİZMETLER	İDARİ İŞLER	Elçilik İdari Müşaviri	40,00	
		Kaңçılara Amiri	40,00	
		Kaңçılara Amiri Sekretaryası	25,00	
		Kaңçılara Muhasebe Amiri	25,00	
		Bilgi İşlem Odası	100,00	
		Güvenli İletişim Odası	100,00	
		Kaңçılara Tekniker Odası	15,00	
		Mutfak	20,00	
		Islak hacimler	10,00	
			TOPLAM	375,00
KAMUYA AÇIK ALANLAR	MUTFAK VE KAFETERYA	Aşçı Odası	10,00	
		Kuru Bakliyat Deposu	25,00	
		Soğuk Hava Deposu	30,00	
		Pişirme Alanı	50,00	
		Bulaşık Odası	20,00	
		Islak hacimler	20,00	
		Dinlenme Odası	10,00	
		Kafeterya	175,00	
		Islak hacimler	40,00	
			TOPLAM	380,00
		KÜLTÜREL ALANLAR	500 kişilik Konferans Salonu	400,00
			300 Kişilik Salon	200,00
			150 Kişilik Salon	100,00
			Çok Amaçlı Salon	80,00
			Çok Amaçlı Salon 2 Adet	80,00
			Islak hacimler	50,00
			Halka Açık Kütüphane	300,00
			Sergi Salonu	120,00
			TOPLAM	1330,00

ELÇİLİK MİSAFİRHANESİ (ZORUNLULUK HALİNDE)	BÜYÜKELÇİYE ÖZEL	Oturma ve Yemek Odası	50,00
		Çalışma Odası ve Kütüphane	50,00
		Yatak Odası	25,00
		Giyinme Odası	20,00
		Çocuk Odası 2 Adet	40,00
		Mutfak	25,00
		Islak Hacimler	20,00
		Kış Bahçesi	20,00
		Teras	10,00
	TOPLAM	250,00	
	2 LOJMAN	Oturma Odası 2 Adet	60,00
		Yatak Odası 2 Adet	30,00
		Çocuk Odası 2 Adet	25,00
		Mutfak 2 Adet	30,00
		Islak Hacimler 2 Adet	20,00
	TOPLAM	165,00	
	MİSAFİRHANE	Yemek Salonu	80,00
		Yatak Odası	30,00
		Islak Hacimler	20,00
Yatak Odası		20,00	
Islak Hacimler		10,00	
TOPLAM	160,00		
MÜŞTEMİLAT	DİĞERLER MEKANLAR	Tamirhane	50,00
		Elektrik Odası	20,00
		Jeneratör Odası	30,00
		Hidrofor Odası	30,00
		Isı Merkezi Odası	20,00
		Merkezi Soğutma Mekanik Odası	50,00
		Teknik Oda	20,00
		Genel Arşiv	50,00
		Gizli Evrak Arşivi	25,00

Murat Erdal Dere, Türk-Alman Mimarlık İlişkileri Bağlamında Berlin’de Türk Büyükelçilik Binası, Aralık 2021 / 8. 446-488

	Müşavirlik Arşivleri (20,00m ² x 12)	240,00
	50 Bisiklet park yeri (adet 2,00m ²)	100,00
	30 Araçlık Otopark	600,00
	TOPLAM	1235,00
	GENEL TOPLAM	<u>7.200,00</u>

Özetle; Büyükelçi kabul ve çalışma mahalleri için yaklaşık 790,00m², her bir müşavir için yaklaşık 165,00m² (toplamda yaklaşık 1.980,00m²)⁵⁴, Askeri Müşavirler için yaklaşık 290,00m², Kaçılıryanın güvenliği için yaklaşık 245,00m², Kaçılıryanın idari ve mali hizmetleri için yaklaşık 375,00m², Kaçılıryanın kamuya açık alanları için yaklaşık 1.710,00m², Kaçılıryanın zorunluluk durumunda barınma için yaklaşık 575,00m² ve Kaçılıryanın diğer mahalleri için yaklaşık 1235,00m² olmak üzere toplamda 7.200,00m² alana göre tasarlanmıştır.

⁵⁴ Proje on iki müşaviri barındıracak şekilde tasarlanmıştır.

SONUÇ

İnsanlık tarihinin yazıyla başladığı ve şehirlerde toplu yaşamın mekânsal kurgusuyla geliştiği genel bir kabuldür. Zamanla şehirden devlete evrilen süreç insanların topluluk ilişkisinden devletlerin kendi aralarındaki ilişkilerine dönüşmüştür. Ulaşımın kolaylaşmasıyla da devletler ilişki kurduğu diğer devletlerle daimî sefirler marifetiyle daha hızlı iletişime geçme imkânına sahip olmuşlardır. Bu durum diplomasi geleneğini de beraberinde getirmiştir.

Sefirlerin daimî olarak ülkesini temsilen başka bir devlette kalmasıyla ve zamanla devletlerin kendi dış misyon temsilciliklerinin masraflarını kendisinin karşılaması beraberinde mekânsal sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu sorun sefarethane yapılmasıyla aşılmıştır. Zamanında büyük imparatorlukların I. Dünya Savaşı sonrasında ulus devletlerine dönüşmesiyle de yeni bir ulusal bilinç oluşmuş ve sahip olunan bu bilinçle yeni mekânsal kurgular ortaya çıkmıştır. Bu bilinç ve mekânsal kurgu temsil edilecek Kaçılıryalarda kendini göstermektedir. Dolayısıyla her devlet var olduğu ilk günden itibaren kendine has mekân ve çevresindeki canlı-cansız tüm varlıklar ile nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu mekâna yansıtarak göstermek istemektedir. Bu sebeple büyükelçilik yapıları sadece diplomatik misyonun yürütüldüğü mekânlar olmayıp ulusların mimarlık kültüründen devşirilen sembollerinin gösterildiği yapılar olarak da tasarlanmaktadır.

Türk mimarlık mirasının en başat öğeleri ‘su mimarisi’, ‘sofa’ ve ‘avlu’ (hayat) olup, avludan devşirilen atriyumun yanında, Cumhuriyet’le ‘kübik mimari’ olarak adlandırılan uluslararası modern mimariyi birleştirme başarısı gösterilmiştir.

Berlin Türkiye Cumhuriyeti Kaçılıryası yukarıda bahsettiğimiz ve altını çizdiğimiz tüm mimari öğeleri içinde barındırarak yeni bir yorum geliştirme çabasının yanında, insan-mekân arasındaki etkileşimin, gelişen ve günden güne değişen koşullara açık bir vaziyette, esnek ve sürdürülebilir mekânlar olması gerçekliğini göz önünde bulundurarak tasarlanmıştır.

Özetle yukarıda bir Kaçılıya için lazım olan mahaller iktibas edilmiş olması, yeni tasarlanacak böylesi yapılar için rehber niteliği taşımaktadır.

Sonuç olarak, büyükelçilik yapılarının Türk kültürü ve sanatının yanında, bulunduğu ülkenin iklimine uygun, işlev ile biçimin mimarlık mirasımızdan öykülenerek tasarlanması hedeflenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Yasemin (2015). *Türkiye Selçuklu Devleti'nin Diplomasi Tarihi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, s. 21-22.
- Alsaç, Üstün (2003). *Bir Türk Mimarının Anıları, Yaşamı, Etkinlikleri Orhan Alsaç*. İstanbul: Yapı Yayın, s. 21.
- Dere, Murat E. (2021). *Türk Modernleşmesi ve Mimarimiz, Erken Cumhuriyet Mimarisini Ernst Egli Üzerinden Okumak*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, s. 44-46 ve 82-86.
- Doğanay, A.; Uğur, Y. (2009). "Oktay Aslanapa ile Sanat Tarihi Eğitimi Üzerine", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 7, Sayı 14, s. 335-346.
- Gültekin, Emre (1997). *300 Jahre Türken an der Spree*, Köln, Önel Verlag, ISBN: 3-929490-30-7, s. 10-11.
- <http://berlin.be.mfa.gov.tr/Mission/About#:~:text=Bat%C4%B1%20Almanya'n%C4%B1n%20kurulmas%C4%B1yla%20B%C3%BCy%C3%BCkel%C3%A7ili%C4%9Fimiz,1999%20y%C4%B1n%C4%B1nda%20Berlin'e%20ta%C5%9F%C4%B1nm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>, [Erişim Tarihi: 30.10.2021].
- <https://www.arkitera.com/haber/cengiz-bektas-vefat-etti/>, [Erişim Tarihi: 30.10.2021].
- <https://www.google.com/maps/@52.5170383,13.4066665,572m/data=!3m1!1e3?hl=tr>, [Erişim Tarihi: 30.10.2021].
- Kalın, İbrahim (2016). *Ben, Öteki ve Ötesi, İslam Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, İstanbul: İnsan Yayınları, s. 280.
- Karagöz, Seda (2016). *Stratejik İletişim Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi ve Medyanın Rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.
- Kütükoğlu, Mübahat (2010). "Takrir". TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 39, s. 471. İstanbul.

Tekeli, İlhan; İlkin, Selim (1997). *Mimar Kemalettin'in Yazdıkları*. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı. s.233-34

Turan, Kemal (2000). *Türk-Alman Eğitim İlişkilerinin Tarihi Gelişimi*, İstanbul: Ayışığı Kitapları.

Von Moltke, Helmut (1999). *Helmuth Von Moltke'nin Türkiye Mektupları*, (Çev. Örs, Hayrullah). İstanbul: Remzi Kitapevi, s. 9.